

ΤΡΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΡΕΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Κ. Κύρου, Γ. Καφταντζής, Ν. Μπακόλας
μᾶς μιλούν για τὸ ἔργο τους**

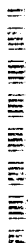
Μέσα στους πρώτους μήνες του 1966 συνέπεσε να κυκλοφορήσουν τρία βιβλία Μακεδόνων συγγραφέων που, χωρίς αμφιβολία, δεν είναι μόνο σταθμός στην ως τὰ τώρα λογοτεχνική τους πορεία αλλά και πιστεύουμε - ο χρόνος θα τὸ δείξει καθαρότερα - πὼς ἀποτελοῦν σημαντική προσφορά στη νεότερη λογοτεχνία του τόπου μας. Πρόκειται για τις ποιητικές συλλογές «Απολογία» του Κλείτου Κύρου, «Αναθήματα» του Γιώργου Καφταντζή και για τὸ μυθιστόρημα «Κήπος Πριγκήπων» του Νίκου Μπακόλα.

Ἡ ποιητική και μεταφραστική ἐπίδοση του Κλ. Κύρου, που καλύπτει τὸ διάστημα μίας εικοσαετίας ἤδη, είναι γνωστή και τιμητικά αναγνωρισμένη. Ἐχει ἐκδόσει τέσσερις ποιητικές συλλογές και ἑννέα βιβλία μεταφράσεων Ἀγγλοφώνων και Ἰσπανῶν κυρίως ποιητῶν καθώς και τὸ θεατρικό ἔργο του Λόρκα (Σὺν περάσουν πέντε χρόνια).

Ὁ Γιώργος Καφταντζής ἀπὸ τις Σέρρες, ἀνήκει στην ὀλιγάριθμη ἠρωική ομάδα τῶν λογοτεχνῶν που ζώντας στην ἐπαρχία τους γίνονται με τὴν πνευματική τους δραστηριότητα κέντρα και φορεῖς ἐνός κλίματος πολιτισμοῦ και καλλιέργειας. Ποιητὴς και πεζογράφος ἔχει ἐκδόσει ως τώρα ἑπτὰ βιβλία ἀπὸ τὰ ὁποῖα πέντε συλλογές ποιημάτων.

Τέλος, ὁ Νίκος Μπακόλας, περισσότερο γνωστός ὡς δημοσιογράφος και θεατρικός κριτικός, ὕστερα ἀπὸ μιά μάλλον πρωτόλεια ἀπόπειρα μυθιστορηματος (1960), με τὸ καινούργιο του βιβλίο ἐπιτυγχάνει ἕνα ἐκπληκτικό ἄλμα στις πιὸ προχωρημένες ἐκφραστικά και οὐσιαστικά περιοχές τῆς νεώτερης πεζογραφίας μας.

Ζητήσαμε ἀπὸ τους τρεῖς ἐκλεκτούς αὐτοῦς λογοτέχνες μας, με τὴν εὐκαιρία τῆς ἐκδόσεως τῶν τόσο σημαντικῶν βιβλίων τους, να μᾶς μιλήσουν, για τὴ δουλειά τους. Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ εὐατητὴ σύντομη παρουσίαση, κρὸς του ἀναγνώστη είναι ἡ ἐπικοινωνία με τα ἴδια τὰ κείμενα. Καὶ αὐτὸ είναι τὸ μονιμότερο και θετικότερο, ἀσφαλῶς κέρδος.

Σᾶς παρακαλοῦμε να μᾶς μιλήσετε για τὴν ἐσωτερική γραμμὴ που διέπει τὸ ἔργο σας, για τις προθέσεις σας, τους οὐσιαστικούς σας στόχους εἰδικότερα. Ἀκόμα για τὸ ρόλο που ἔχει παίξει στη δουλειά σας αὐτὸ που ἀποκαλοῦμε «προσωπικό δίωμα», και ὡς ποιὸ σημείο ἐπιμένετε στην ἀξιοποίησή του ἢ τείνετε σὲ μιά ἀντικειμενικότερη ἔκφραση τῶν πραγμάτων. Τέλος, πείτε μας δυὸ λόγια για τὸν παράγοντα κοινὸ, και πὼς βλέπετε - ἢ πὼς ἐκτιμήσατε - τὴν ἐπαφή σας μαζί του.

Ο Ν. ΜΠΑΚΟΛΑΣ

1. Δὲν ξέρω ἂν μπορῶ να μιλήσω για προθέσεις και στόχους του ἔργου μου. Είναι ἀκόμη μικρὸ και σύντομο, ἔχει γραφτεῖ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀνάγκη μίας λύτρωσης και τὴν ἀναζήτηση ἐπικοινωνίας. Μάλιστα, θὰ ἔλεγα πὼς τὸ βασικό χαρακτηριστικό και στον «Κήπο τῶν Πριγκήπων», ἀλλὰ και στο πρώτο μου βιβλίο, «Μὴν κλαῖς ἀγαπημένη», είναι ἡ διερεύνηση ἢ τουλάχιστον ἡ διαπίστωση του μυστηρίου τῆς ἀνθρώπινης σχέσης. Καὶ με τὸν ὅρο αὐτὸ ἐνώσω τὴ σχέση του ἀνθρώπου με τὸ περιβάλλον του, τὸ στενὸ και ἄμεσο, ἀλλὰ και τὸ πλατύτερο. Ἡ πίκρα, που ἀπορρέει ἀπὸ τὴ διαπίστωση πὼς ἡ σχέση αὐτὴ καταλήγει σὲ ἀπογοητευτικὴ μόνωση, χαράζει, νομίζω, τὴν σπονδυλικὴ στήλη του ἔργου μου. Ἀπὸ κεῖ, ἄλωστε, και ἡ τύψη για τὴν ὁποῖα γίνεται λόγος στο σύντομο εἰσαγωγικό σημεῖο του βιβλίου μου. Οὐσιαστικά, δηλαδή, εἶμαι στο τέλος ὑποχρεωμένος να μιλήσω κι ἐγὼ για τὴ μοναξιά του ἀτόμου, με τὴ διεφορὰ πὼς στη μοναξιά αὐτὴ καταλήγει ὁ ἀνθρώπος του «Κήπου τῶν Πριγκήπων» ἀφου προσπάθησε και ἀπέτυχε να ζήσει ἄρμονικα με τὸ περιβάλλον του. Καὶ, ἴσως, ἡ μοναξιά αὐτὴ να είναι ἡ πιερότερη και ἡ πιὸ ἀπογοητευτικὴ.

2. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ που σᾶς εἶπα, νομίζω πὼς ὀγαίνει μόνο του πιὸ ρελο παίζει στο ἔργο μου, αὐτὸ που ὀνομάζουμε προσωπικό δίωμα. Μόνο που θὰ πρέπει να διευκρινίσουμε πὼς τὸ λεγόμενο προσωπικό δίωμα ἔχει, για μὲνα τουλάχιστον, μιά πολὺ εὐρύτερη ἔννοια ἀπὸ κείνη που θὰ εἶδινε κανείς, ἂν με τὴ δὴλωση πὼς ὁ

συγγραφέας ἀντλεῖ τὴν ἐμπνευση ἀπὸ προσωπικά του δίωματα σχηματίζει τὴ γνώμη ὅτι ὁ συγγραφέας αὐτοβιογραφείται. Αὐτὸ γίνεται ὡς ἕνα σημεῖο, βέβαια, ἀλλὰ με τὴν ἔννοια ὅτι ἀντλεῖ (και μόνον αὐτὸ) ἀπὸ τις ἐμπειρίες του, χωρίς ὀμως να σημαίνει πὼς ὁ συγγραφέας μεταβάλλεται σὲ συντάκτη ἡμερολογίου και ἀνθολόγο τῶν πλέον σημαντικῶν ἐπεισοδίων του ἡμερολογίου αὐτοῦ. Πάνω ἀπ' ὀλα ὁ συγγραφέας πρέπει να είναι ποιητὴς, κυριολεκτικά. Κατὰ συνέπεια, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ προσωπικό δίωμα, τὸ εὐρύτερο, ὀπως σᾶς εἶπα, τείνω ὀπωσδήποτε σὲ μιά ἀντικειμενικότερη ἔκφραση τῶν πραγμάτων.

Μα νομίζω ὅτι πιὸ ἀρμόδια τὸ ἀποφανεῖ πάνω σ' αὐτὸ είναι ἡ κριτική. 3. Στις πρώτες κίβλας σειρές τῆς ἀπαντήσεώς μου μίλησα για τὴν ἀναζήτηση ἐπικοινωνίας που ἔδωσε ἀφορμὴ στη συγραφή του «Κήπου τῶν Πριγκήπων». Ἐνα βιβλίο γράφεται, φυσικά, για να διαβαστεῖ. Ὀμως, αὐτὸ που ὀνομάζουμε ἡ θεωροῦμε κοινὸ ἀποτελεῖ μεταβλητὸν παράγοντα, μεταβλητὸν και ἀπὸ διέλλιο σὲ διέλλιο, ἀλλὰ και ἀπὸ καιροῦ σὲ καιροῦ. Τὸ καινούργιο μου ἔργο ἴσως θεωρηθεῖ «δύσκολο», ἀλλὰ δὲν ἔταν δυνατό να γραφτεῖ ἀλλιῶς. Ὀ συγγραφέας οὐτε συμβιβασμούς μπορεῖ να κάνει, οὐτε να ὕπολογίσει ἐκ τῶν προτέρων τὸν παράγοντα κοινὸ. Ὀ δημιουργὸς δὲν είναι δάσκαλος. Χρειάζεται ἡ κριτική και περισσότερο ἡ παιδεία να να μπορέσει να προσεγγίσει ὁ ἀναγνώστης τὸ ἔργο του. Καὶ θὰ μου ἐπιτρέψετε να θυμηθεῖ στο σημεῖο αὐτὸ τὸν Ἐλύτη, που σὲ ἀνάλογη ἐρώτηση, εἶπε: «Δὲ λυπάμαι τους ποιητὴς που ἔμειναν χωρίς κοινὸ, μα τὸ κοινὸ που ἔμεινε χωρίς ποιητὴς».